בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 79

פרשת ויקהל- פקודי

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

דברים במחשבה
חכמת יראת ה'

פתרון החידה הקודמת
ברכה על אילני סרק

החידה השבועית
ברכה על שתיית מים

מה ענין שבת למשכן?

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

פרשתנו ממשיכה בענייני המשכן וכליו, והנה פותחת בציווי שלכאורה לא שייך כלל לענין זה (לה, ב):

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן לַה' כָּל הָעֹשֶׂה בוֹ מְלָאכָה יוּמָת: לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:

מה ענין שבת למשכן? ועוד קשה שהרי כבר נצטווינו לשמור שבת בפרשה הקודמת "כי תשא" (אַךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וכו')?

רש"י כבר נתקשה בדבר, ותירץ על פי מדרש המכילתא:

הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת.

כלומר הייתה הווא אמינא שכמו שהותרה הקרבת הקרבנות בשבת כן הותרה מלאכת המשכן שהרי שתיהן צורך גבוה.

ביאור נפלא נוסף מצאנו באור החיים הקדוש. נשים לב שהציוויים הקודמים על השבת נאמרו קודם חטא העגל, אז מדוע יש לצוות שוב לאחר החטא קודם סיום בנית המשכן?

הגמרא במסכת הוריות (ח ע"א) מבארת שכל המודה בעבודה זרה נחשב כאילו כפר בכל התורה כולה:

אמר קרא: וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה, איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות? הוי אומר: זו עבודת כוכבים.

יוצא מכאן, שלאחר חטא העגל עם ישראל הצטרכו לא לתקן עבירה אחת שעברו עליה אלא את כל תרי"ג המצוות, שכן ברגע שעבדו עבודה זרה נחשב כאילו כפרו בכל התורה כולה.

מכיוון שלתקן כל כך הרבה מצוות "רחוק מההשגה" לכן הקב"ה ציוה אותם כאן בפתרון פשוט יותר - לשמור שבת כהלכתה, שכן שמירת השבת שקולה כנגד כל

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

חכמת יראת ה'

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

חכמינו זיכרונם לברכה, הורו לנו יסוד חשוב בנוגע להגדרתה של מצוות יראת השמים המוטלת על כל אחד ואחד מאתנו "ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו' שכן בלשון יוני קורין לאחת הן"(מסכת שבת דף לא:). הרמח"ל, בספרו הקדוש, החשוב והבסיסי 'מסילת ישרים' (הקדמה למסל"ש) ביאר את כוונתם העמוקה של חז"ל: "הרי שהיראה היא חכמה, והיא לבדה חכמה".

ניתן לראות, הן מתוך דבריו של הרמח"ל והן מתוך מקורם הנשגב בדברי חז"ל, הגדרה מהפכנית- רק חכמת יראת ה' היא זו המוגדרת חכמה. אלא שהגדרה זו אינה מתיישבת על הדעת כלל. שהרי על אף העובדה שאין להרהר אחריה, שיראת השמים היא במהותה חכמה אדירה מאין כמותה, לא יתכן לשלול מכל שאר החכמות ובפרט מהחכמה הנגלית של התורה, כדוגמת הש"ס והפוסקים את התואר "חכמה". כיצד יתכן לומר שכל העיסוק בתחומים הללו הינו משולל מכל חכמה עמוקה?!

אלא שצריכים אנו להבין את כוונת חז"ל לעומקה. תחילה, על מנת להעמיק עד לשורשם של דברים, צריכים אנו להבין את פירושו הבסיסי של המושג 'יראת שמים'. מתוך עיון בספרים קדושים (כדוגמת ספר התניא א' חלק פרק מג', ומסילת ישרים פרק כד') העוסקים בעניין זה, ניתן לומר בבירור שיראת שמים פירושה היחס אל הבורא הנובע מתוך ההיכרות עמו. ככל שההיכרות שלנו עם השי"ת מעמיקה יותר ומקיפה יותר, ממילא היחס המתקבל בנפשנו כלפי עבודתו ית' הוא יחס בוגר יותר, מעמיק יותר, ומחייב יותר. נמצא שחכמת יראת ה' פירושה, לימוד בספרים הקדושים אשר מובילים אותנו אל הכרה עמוקה ובוגרת יותר במציאות האלוקית.

מתוך הקדמה זו, יכולים אנו להתקדם מעט אל עבר העומק הגנוז בתוך דבריהם של חכמינו זכרונם לברכה שהובאו לעיל. הרב קוק זצ"ל עוסק אף הוא (מוסר אביך, ח"א פסקה ב') בהבנת דברי חז"ל הללו ומבאר שהסיבה שבגללל דווקא יראת ה' היא לבדה חכמה, ושאר תחומי הידיעה אינם נחשבים 'חכמה', נובעת ממטרתן של החכמות השונות. שהרי אם נבקש לדעת ידיעה הלכתית מסוימת, נוכל לפתוח ספר פסיקה כזה או אחר ולקבל את ידיעת ההלכה על 'מגש של כסף'. אומנם נכון הוא שמחבר הספר אכן יגע בשכלו ועיין היטב בחכמה ובתבונה רבה על מנת להעמיד את ההלכה בצורה מבוררת, אלא שגם אם הלומד את ספרו לא העמיק היטב בחכמה הפנימית הגנוזה בדברים, הרי בסופו של דבר יוכל הוא להתלות בעמלו של מחבר הספר ולדעת את ההלכה. לאור זאת יש לומר, שהתכלית של שאר החכמות היא 'ידיעה', לדעת את ממצאי העיון השכלי, ואילו החכמה היא רק כלי על מנת להגיע אל ידיעה זו. נמצא שמהות שאר חכמות העולם היא 'הידיעה' ולא החכמה עצמה.

אולם שונה היא עד מאד חכמת יראת שמים. בחכמה הנשגבה הזו, שכאמור מבטאת את ההיכרות של האדם עם בוראו, אין אנו יכולים לנתק בין הידיעה לבין החכמה. כך לדוגמא, עם ילמד האדם ידיעה אמונית עמוקה המבקשת לבטא מעט מהעולם האלוקי, אין הוא יבין מאומה. פעמים אכן יחשוב הוא שהוא מבין דבר מה מתוך ידיעה זו, אך ללא התבוננות שכלית עמוקה והפנמה של התוכן הנלמד הנה לא יבין הוא מאומה מחכמה נשגבה שכזו. שכן על מנת להכיר את הבורא ואת המרחב האלוקי של המציאות חייב כל אדם ואדם להשתמש בתבונתו ובחכמתו ולבנות בניין אמוני רחב, שמתוכו ידע להכיר מעט מן המעט את בוראו.

על מנת להתרומם על החכמה הנשגבה הזו, חייבים אנו להעמיק במאמרי חז"ל העוסקים בהכרת הבורא, וכן בספרי הראשונים והאחרונים העוסקים בכך, ולא בקריאה חיצונית בלבד אלא בעיון הלב בצורה עמוקה ופנימית, אשר מחדירה את התכנים הנשגבים הללו עמוק אל חיינו ובונה בקרבנו יראת שמים חזקה ויציבה, אשר מקרינה את קווי אורותיה אל כל מרחבי חיינו. שנזכה בסיעתא דשמיא לדבוק בחכמה העליונה והיחידה, חכמת יראת ה'.

השותה מים מתי מברך ומתי לא?

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

איתא בגמרא בברכות דף מד עמוד א

השותה מים לצמאו – מברך שהכל נהיה בדברו; רבי טרפון אומר: בורא נפשות רבות וחסרונן...... והשותה מים לצמאו וכו'. לאפוקי מאי? – אמר רב אידי בר אבין: לאפוקי למאן דחנקתיה אומצא (בשר חי). רבי טרפון אומר: בורא נפשות רבות וחסרונן. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי, ואמרי לה לרב יוסף: הלכתא מאי? – אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר.

רש"י- נהגו לברך על המים שהכל ולבסוף בורא נפשות.

השותה מים רק כדי להעביר מה שתקוע בגרון:

בגמרא מבואר שהשותה מים בגלל שנחנק מאכילה אינו מברך.

האם מברך ברכה אחרונה כששותה כדי להעביר מה שתקוע בגרון

תוס', רבינו יונה, מרדכי, רא"ש- אינו מברך.

רב עמרם- מברך לאחריו בורא נפשות.

והרא"ש הקשה שלדברי האומר שצריך לברך לאחריו מדוע הגמרא כתבה ש"לצמאו" בא למעט מי שחנקו אומצא- והרי במקרה זה פשוט שלא צריך לברך שהרי הוא אנוס ופטור מברכה, אלא ודאי הגמרא חידשה שהוא פטור גם מברכה אחרונה.

פסיקת הלכה: השו"ע פסק: "השותה מים לצמאו, מברך שהכל ולאחריו בנ"ר; אבל אם חנקתיה אומצא (שעמד לו דבר בגרון), ושתה מים להעביר האומצא, אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו".

כשאינו צמא אך החיך נהנה:

המ"ב (מ) כתב שלאו דוקא אם אדם שותה כשהוא צמא, אלא אפילו אם החיך נהנה מהמים מסתמא נחשב לצמא קצת ולכן צריך לברך. מכיון שאם לא היה צמא כלל- לא היה החיך נהנה מהם כלל.

בשאר משקים

המ"ב (מב) כתב שדוקא מים, שבמים החיך נהנה דוקא כששותה לצמאון,

אבל בשאר משקים או כשאוכל חתיכת פת שהחיך נהנה מהם אפילו כשאינו שותה ואוכלו עכשיו רק בשביל להעביר האומצא חייב לברך בתחילה ובסוף כמבואר בסע' ח'. וכששותה מים בבוקר לרפואה לא יברך ואם רוצה בשביל הצמאון שלו- יברך.

כששותה מים כדי להעביר את המזון למקומו (שמרגיש שהמאכל עומד באמצע ונראה כעומד כנגד ליבו)

הבה"ל כתב שגם בזה אינו מברך. מכיון שאינו שותה להנאה.

ששותה את המים מסיבות שונות:

הבה"ל שחנקתיה אומצא אינו מברך, זה לאו דוקא, אלא ה"ה בכל שתיה שאין החיך נהנה ממנה שלא מברך עליה, וממילא אם שותה מים שלא לצמאו כלל ורק משום איזה סיבה, כגון כדי שיוכל להצטרף לזימון או כדי לצאת מספק ברכה אחרונה אינו מברך כלל, וממילא גם אינו מצטרף לזימון. והשותה מים כדי לשרות האכילה שבמעיו גם כן נחשב לשותה צמאו. וכן כתב בהלכה ברורה (כ).

בברכת ה (ח"ב פ"א אות כ) כתב שגם השותה מים בשעה שאינו צמא כלל אפילו בכוונת שתיה, כגון שלא יתייבשו הנוזלים שבגופו, אינו מברך כלל. וכן כתב בהלכה ברורה (כא) כגון השותה מים לפני תענית. ואשרי האיש (ח"א פל"ו אות יח) כתב שאם מרגיש קצת הנאה בפיו צריך לברך.

עוד כתב בהלכה ברורה (כא) שה"ה אם צריך לבלוע גלולה לרפואה ושתה מעט מים כדי שיוכל לבלוע הגלולה ואינו צמא כלל- אינו מברך על המים. וכן כתב הבן איש חי (שנה א מטות יב).

שאלת השבוע

השותה מים מתי מברך?

ר' אלחנן בן טוב—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער <<

המצוות כמבואר בכמה מקומות, ביניהם במדרש שמות רבה (פכ"ה):

א"ר אלעזר בר אבינא מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצות, בתורה מנין שבשעה ששכח משה לומר להם מצות שבת אמר לו הקדוש ברוך הוא (שמות טז) עד אנה מאנתם לשמור מצותי וגו', ומה כתיב אחריו ראו כי ה' נתן לכם את השבת, בנביאים מנין שנאמר (יחזקאל כ) וימרו בי בית ישראל במדבר בחוקותי לא הלכו, מה כתיב אחריו (יחזקאל כ') ואת שבתותי חללו, בכתובים מנין שנאמר (נחמיה ט) ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם, מה כתיב אחריו ואת שבת קדשך הודעת להם, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אם תזכו לשמור שבת מעלה אני עליכם כאלו שמרתם כל המצות שבתורה.

מקור נוסף מצינו במסכת שבת (קיח ע"ב):

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש – מוחלין לו, שנאמר אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹּאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע, אל תקרי מחללו אלא מחול לו.

עם ישראל עומדים קרובים להיות דבקים בקב"ה, עד כדי כך שהשכינה תשרה בתוכם, לכן הם זקוקים במיוחד שבגדיהם יהיו נקיים, לכן המליץ להם הקב"ה לשמור את השבת ובכך יתקנו את כל פגמיהם ויהיו ראויים לקבלת פני שכינה. רואים אנו עד כמה חשובה ויקרה היא מצות השבת עצמה, ובפרט שלימדונו חז"ל (ירושלמי שבת ו, ג) שלא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה, ותלמוד תורה כנגד כולם (משניות פאה, א, א).

שבת שלום!